

Sverige har inte råd att tappa värdefull vattenkraft

Sv Dagbladet 6/10 2013 Debatt (totalt 4 artiklar)

Vattenverksamhetsutredningens förslag hotar satsningarna på ett fossilfritt energisystem och riskerar minska industrins konkurrenskraft genom ökade kostnader för el, skriver Jan Johansson, SCA, och Annika Lundius, Svenskt Näringsliv.

När Barack Obama var i Sverige för några veckor sedan, berömde han den svenska energipolitiken. Han konstaterade att vi har lyckats att bryta sambandet mellan tillväxt och ökande koldioxidutsläpp. Det är något vi ska vara stolta över. Sverige har lyckats med detta tack vare vår kärnkraft och vår vattenkraft. Vi har skapat ett elsystem där fossila bränslen i princip inte behövs: 97 procent av vår elproduktion sker utan koldioxidutsläpp.

Satsningen på vattenkraft har handlat om att förse industrin med el, men vattenkraften har också bidragit till att ersätta fossila bränslen. Genom vattenkraften har vi fått en förnybar och billig energikälla. Vattenkraftens möjlighet att lagras i dammar och regleras gör att vi enkelt kan anpassa elproduktionen mot efterfrågan på el och variationen i annan elproduktion. Den är särskilt viktig i ett energisystem som får allt mer väderberoende kraft, som sol- och vindkraft. Vattenkraften är därför ur ett energisystemperspektiv överlägsen alla andra kraftkällor.

Den första oktober presenterade Vattenverksamhetsutredningen sitt delbetänkande ”Ny tid ny prövning”. Utredningens förslag hotar satsningarna på ett fossilfritt energisystem och riskerar minska industrins konkurrenskraft genom ökade kostnader för el.

Utredningen föreslår att all vattenverksamhet som fått tillstånd före 1999 ska prövas som om den är ny verksamhet. Detta innebär exempelvis att existerande vattenkraftverk på grund av förhållanden som tillkommit efter att de uppfördes kan komma att förlora sitt tillstånd och måste rivas. Den som har en vattenverksamhet förlorar i praktiken sin rättstrygghet. Förslaget innebär ett mycket långtgående ingrepp som starkt kommer att påverka investeringsviljan i vattenkraft. Vattenkraftverk kan komma att läggas ner eftersom de blir olönsamma och att andra riskerar en minskad elproduktion, något som leder till ökade elpriser som ovillkorligen drabbar industrin.

Utredningens syfte är att anpassa och modernisera svensk lagstiftning för vattenkraftverk. Den vill bland annat stärka den biologiska mångfalden, något som i och för sig är vällovligt. Men förslaget saknar konsekvensanalys av vad det ökade skyddet skulle innebära, trots att detta är en del av uppdraget. Det saknas svar på frågor om hur mycket vattenkraft som riskerar att gå förlorad. Det saknas också en analys av hur detta påverkar vårt energisystem. Med ökande elproduktion från vindkraft kommer också ökande behov av att kunna reglera i vattenkraften. Denna möjlighet till reglering kommer att minska med utredningens förslag och hur elsystemet ska kunna hantera den ökande mängd väderberoende kraft analyseras inte. Det saknas även en analys av vilken påverkan det får på elpriset, eller hur det i sin tur påverkar svenska företags konkurrenskraft och vår välfärd.

Förslagen som läggs river upp ett helt system och kommer att få stora konsekvenser. För att nå de mål utredningen har går det att med betydligt mindre ändringar genomföra behövliga

åtgärder. Det är ett högt spel som Sverige spelar. För många andra länder, som med avund ser på Sveriges rena elproduktion, är det obegripligt.

Det svenska näringslivet har länge varit engagerat i energi- och klimatfrågor. Näringslivets direkta och indirekta koldioxidutsläpp har under lång tid minskat både i faktiska tal och i förhållande till produktion och förädlingsvärde. Den svenska industrin exporterar produkter med globalt sett små koldioxidavtryck till en världsmarknad. Sverige har en fantastisk utgångspunkt att fortsätta vara en nation med en betydande industri, med elpriser som gör att vi kan konkurrera och med produkter som gör global klimatnytta.

Låt oss värna om den möjligheten.

JAN JOHANSSON vd SCA och ordförande i SKGS, basindustrins Energisamarbete

ANNIKA LUNDIUS vice vd Svenskt Näringsliv

Vattenkraften bör bli långsiktigt hållbar

Sv Dagbladet 10/10 2013 Debatt

Riksdagens uttalade krav på fria vandringsvägar förbi alla vattenkraftverk tar nu form genom konkreta förslag i Vattenverksamhetsutredningens betänkande. Tyvärr väljer företrädare från Svenskt Näringsliv [på Brännpunkt 6/10](#) att undvika sakfrågan till förmån för skrämeltaktik med hot om förlust av jobb och konkurrenskraft.

Ingen behöver tvivla på att vattenkraften är och kommer att förbli viktig för den svenska elförsörjningen, inte minst i ett scenario som dessvärre verkar peka mot en snabb och tilltagande mänsklig påverkan av växthuseffekten.

Vattenkraften är samtidigt hårt utbyggd, ofta på ett okänsligt sätt och med domar från tider då kunskapen om livet under vattenytan var låg. Genom Lars Molins böcker och filmer minns vi hur hela älvdalar sattes under vatten, mark exproprierades, gårdsbyggnader som blev kvar förvandlades till nya grund och människor tvångsflyttades med enorma natur- och kulturförluster som följd. Gigantiska reglermagasin skapades som förvandlats till sterila vattenöknar där vattennivån hissas upp och ner med upp till 35 meter varje år. Samtidigt som det i till exempel Luleälven finns helt torrlagda sträckor på upp till ett par mil.

I utredningen uppskattades antalet vattenkraftverk och andra fiskvandringshindrande dammar som saknade faunapassager till cirka 7000 stycken. Vid de få kraftverk som har någon form av faunapassage saknas ofta lösning för fiskens vandring nedströms. Nedvandrande fisk förvandlas helt enkelt till fiskfärs i turbinerna.

Samtidigt slog Sverige produktionsrekord i vattenkraft 2012 med fantastiska 78 TWh och vår elexport uppgick samma år till rekordhöga 20 TWh. Framöver spår prognosmakarna ökade flöden i våra vattendrag med möjlighet till ännu högre produktion medan erfarenheterna från hittillsvarande omprövning av vattendomar visar att de små mängder vatten som behöver ledas förbi kraftverk för att rädda den biologiska mångfalden utgör felräkningssiffror i ett större perspektiv.

Vattenverksamhetsutredningens förslag går i rätt riktning och för att helt miljöanpassa vattenkraften behövs bland annat följande:

- Ingen ny vattenkraft ska tillåtas i outbyggda vatten.
- Fungerande faunapassager ska byggas förbi befintliga vattenkraftverk där det är motiverat utifrån fisk- och vattenvårdsintressen.
- Regleringar och flöden vid kraftverk ska anpassas så att det biologiska livet gynnas.
- Dammar och kraftverk skall rivs ut där de samlade värdena av natur och friluftsliv är högre än värdet av elproduktionen.
- Alla vattenkraftverk skall på sikt ha tillstånd enligt miljöbalken.

Vattenkraften har som få andra kraftslag potentialen att verkligen bli långsiktigt hållbar. Riksdagen har krävt en sådan anpassning i flera år och EU:s vattendirektiv kommer innebära mångmiljonböter för Sverige om vi missar målen.

Glädjande nog har vi ett växande antal exempel både i Sverige och utomlands på att det går utmärkt att både producera vattenkraft och ta hänsyn till den biologiska mångfalden. Det är i detta ljus tråkigt att Svenskt Näringsliv väljer undertoner av hot istället för en framtidsinriktad och saklig diskussion om hur vi bäst miljöanpassar svensk vattenkraft.

STEFAN NYSTRÖM generalsekreterare Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund

MIKAEL KARLSSON ordförande Naturskyddsföreningen

CHRISTER BORG ordförande Älvräddarna

Granskning kan bli ett hot mot vattenkraften

Sv Dagbladet 24/12 2013 Debatt

Vattenkraften spelar en central roll för det svenska energisystemet, eftersom den är både industri- och klimatvänlig. När den nu granskas finns en risk att helheten glöms bort, skriver M-politikerna Cecilie Tenfjord-Toftby och Jonas Jacobsson Gjørtler.

Vår industri utgör grunden för vår välfärd. Den genererar varor och tjänster som vi använder själva och till export. Avgörande för svensk industris framgång är tillgången till stabil, klimatsmart och kostnadseffektiv energiförsörjning. Utan en energiförsörjning som uppfyller alla tre kriterier riskeras svenska industriföretags konkurrenskraft, och i förlängningen både tillväxt och välfärd.

Det svenska energisystemets stomme är vattenkraften. Den ger en stabil och trygg energiförsörjning med försumbar klimatpåverkan och är viktig som balanskraft för ny förnybar energiproduktion.

Vår grundinställning är att vi ska fortsätta att använda den vattenkraft som finns och vara ytterst försiktiga med att begränsa den. Det är viktigt ur ett övergripande miljöperspektiv, men naturligtvis också beträffande förutsättningarna för tillväxt och välstånd i hela landet.

I Sverige finns sedan länge en bred samstämmighet om att inte bygga ut de älvar som fortfarande är helt orörda, och om att vi bör fortsätta nyttja vattenkraften där den redan finns. Det finns regelverk för hur verksamheten får bedrivas och genom vattendomar sätts gränser för minimi- och maximinivåer i dammarna. Dagens kapacitetsnivå i svenska vattenkraftverk spelar en viktig roll i en svensk energimix som både erbjuder konkurrenskraftiga elpriser och en låg klimatpåverkan.

Nu pågår en utredning för att se över hur landets vattenkraftsanläggningar lever upp till miljöbalken och EU:s vattendirektiv. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2013. Tanken bakom utredningen är att hitta en lämplig avvägning mellan produktionsintresset och miljöintresset eftersom flertalet vattenkraftverk finns i områden med rik biologisk mångfald och viktiga ekosystem.

Vi ser dock att det finns en risk att utredningens fokus tenderar att hamna på varje enskild vattenkraftsanläggningens lokala miljöpåverkan och att verksamhetens sammanlagda miljönytta – ur ett nationellt eller till och med europeiskt perspektiv – riskerar att glömmas bort. I Norge pågår en liknande utredning och där prövas befintlig vattenkrafts sammanlagda miljöpåverkan – såväl lokal miljöpåverkan som klimatpositiv effekt. Det är en utgångspunkt som kan vara lämplig att lyfta in också i den svenska utredningen.

I tider av ekonomisk oro och varsel blir det särskilt viktigt att värna konkurrenskraften inom svensk industri. Samtidigt kan vi inte kompromissa med det globala behovet av minskande klimatutsläpp. I ett svenskt energisystem som både är industri- och klimatvänligt spelar vattenkraften en central roll.

Men för att den positionen inte ska försvagas måste vattenkraftens villkor säkerställas. Som driftsäker och kostnadseffektiv energikälla har vattenkraften spelat en nyckelroll under vår industris utveckling. Den utveckling vi nu står inför gör vattenkraften minst lika viktig i framtiden.

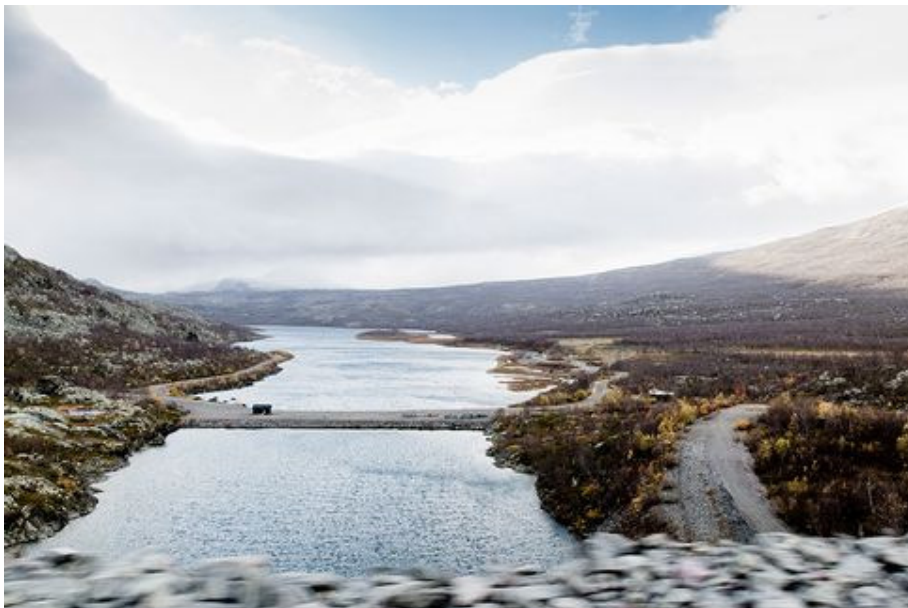
CECILIE TENFJORD-TOFTBY (M) riksdagsledamot i Näringsutskottet, energipolitiskt ansvarig

JONAS JACOBSSON GJÖRTLER (M) riksdagsledamot i Näringsutskottet

Ny lag behövs för att skydda åar och älvar

Sv Dagbladet 27/12 2013 Debatt

Vi vet idag mycket mer om de skadliga effekterna av dammar och flödesreglering, än vad som var känt då vattenkraften byggdes ut i Sverige. I en ny utredning föreslås också flera viktiga åtgärder där miljö och fiskvägar skyddas. Vi hoppas nu att Sveriges regering är beredd att ta steget och lagstifta för att genomföra de förslag som finns för att bättre skydda åar och älvar, skriver fyra professorer.

Den 1 oktober lämnade Vattenverksamhetsutredningen (Dir. 2012:29) ett delbetänkande på uppdrag av regeringen, "Ny tid ny prövning – förslag till ändrade vattenrättsliga regler" (SOU 2013:69). Detta betänkande lägger grunden till en modern lagstiftning för landets strömvatten.

Strömmande vatten har i Sverige förändrats under många hundra år för att på olika sätt tjäna människans syften och skapa välbefinnande. Utbyggnaden av vattenkraften under det senaste århundradet har skett av samma skäl. Sverige fick med elkraften möjlighet att gå från jordbruksnation till modern industrination med åtföljande välfärdshöjning för det stora flertalet.

Det man under utbyggnadstiden inte kände till var de ödesdigra konsekvenser för ekosystemen som utbyggnaden innebar. Idag, efter mer än femtio års forskning både nationellt och internationellt, finns det en omfattande kunskap om de negativa ekologiska effekterna av flödesreglering och dammar. Vi vet också hur vissa skadliga effekter på miljön skulle kunna mildras.

Ekologiska flöden som kombineras med ett fortsatt stort energiuttag från utbyggda vattendrag samt vandringsvägar för fisk med hjälp av små mängder vatten är åtgärder som kan utföras redan idag utan att elproduktionen påverkas mer än marginellt. Det finns även utvecklingsmöjligheter inom området men där studier skulle behövas innan ytterligare miljöförbättrande åtgärder kan genomföras. Tyvärr lägger dagens lagstiftning hinder i vägen för sådant arbete.

Dagens problem ligger alltså inte i dålig kunskap om ekologi eller miljöförbättrande åtgärders påverkan på kraftproduktionen. Problemet är den ålderstigna lagstiftning som omgärdar vattenkraften i Sverige. Det problemet vet vi att också Sveriges riksdag känner till. Det är självklart den vetskaper som låg till grund när regeringen tillsatte vattenverksamhetsutredningen vars slutsatser skulle möjliggöra en tillämpning av modern kunskap om hur vatten kan användas för elproduktion samtidigt som vissa ekosystemtjänster kan bibehållas.

I det delbetänkande som överlämnades den 1 oktober finns flera viktiga förslag. Det allra viktigaste är att samtliga vattenkraftverk med tillhörande dammar ska prövas på nytt, nu enligt vår moderna miljölagstiftning, miljöbalken. På så sätt får alla kraftverk moderna tillstånd, där skyddsåtgärder för miljön som fiskvägar och bättre miljöanpassade flöden kan få genomslag i verkligheten.

Vi som undertecknat denna uppmaning till Sveriges regering har en bred naturvetenskaplig forskarkompetens inom de områden som delbetänkandet berör. Vi uppmanar Sveriges regering att se till att delbetänkandet snarast möjligt skapar nya förutsättningar för myndigheterna att genomföra de åtgärder som utredningen föreslår. Eftersom vattenkraftens skadliga effekter förvärras över tid är det viktigt att arbetet med att vända utvecklingen kommer igång så fort som möjligt, såväl ur ett biologiskt som ur ett EU-rättsligt perspektiv. En förutsättning för det är kraftfulla verktyg av vilka lagstiftning är det enskilt viktigaste.

De frivilliga insatser som skett och sker från kraftbolagens sida är alldeles för små och sker i alldeles för långsam takt för att vi inom rimlig tid ska uppnå miljöförbättringar på bred front.

Nyprövning har av Kammarkollegiet observerats som den viktigaste åtgärden i deras strategiprogram för genomförande av vattenförvaltningens uppgifter gällande fysisk påverkan. Vi ser med tillförsikt fram emot en proposition från regeringen där delbetänkandets förslag ges fullt genomslag. På detta sätt kan miljöförbättringar genomföras som skulle öka den ekologiska statusen hos våra vattendrag.

CHRISTER NILSSON professor, Umeå universitet

LARRY GREENBERG professor, Karlstads universitet

CHRISTOPH HUMBORG professor, Stockholms universitet

HANS LUNDQVIST professor, Sveriges lantbruksuniversitet